

*Uppföljning av grundläggande och
gymnasial vuxenutbildning vid Centrum
för livslångt lärande (C3L), Tyresö
kommun*

Gemensam utvärdering av vuxenutbildningen i Stockholms län

År 2008 träffades en överenskommelse mellan Stockholms läns 26 kommuner om att skapa en vuxenutbildningsregion i länet. Med utgångspunkt i denna överenskommelse har avtal kring gemensam utvärdering av kvaliteten i Stockholms läns vuxenutbildning slutits mellan Botkyrka kommun och övriga 25 kommuner i länet. Samtliga anordnare av grundläggande och gymnasial vuxenutbildning ska utvärderas under en treårig avtalsperiod (2013-2015). Syftet är att uppnå en högre kvalitet och måluppfyllelse hos utbildningsanordnarna.

Utgångspunkter

Utgångspunkterna för den gemensamma utvärderingen av kvaliteten i Stockholm län tas i de författningar som styr utbildningsväsendet. Utgångspunkt tas också i de riktlinjer som finns för olika delar av verksamheten (allmänna råd och riktlinjer) samt utifrån beprövad erfarenhet och aktuell forskning.

De områden som ligger i fokus för utvärderingen hämtas från läroplanen (SFS 2011:1108):

- Kunskaper, utveckling och lärande
- Bedömning och betygssättning
- Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Till de ovan nämnda områdena läggs också de delar av läroplanen som belyser vuxenutbildningens värdegrund: Normer och värden samt Elevernas inflytande och delaktighet.

Genomförande och uppföljning

Utvärderingarna genomförs av en samordnare som till sin hjälp har en medbedömare (rektor) från samarbetskommunerna. Avtalet anger att de utvecklingsområden som skrivs fram i utvärderingstrapporterna ska följas upp vid ett återbesök hos anordnarna. Anordnaren får då redogöra för vilka åtgärder som vidtagits sedan utvärderingen genomfördes. Vid återbesöket deltar den ursprungliga medbedömaren.

Uppföljning av grundläggande och gymnasial vuxenutbildning vid Centrum för livslångt lärande

Grundläggande, teoretiska och yrkesinriktade kurser på gymnasial nivå som Centrum för livslångt lärande (C3L) i Tyresö kommun erbjuder, utvärderades under perioden 18-20 mars samt 16 april, 2014. Ungefär ett år senare, 16 april, genomfördes en uppföljning av verksamheten. Vid uppföljningen gjordes två intervjuer; en med rektor och ledningsgrupp och en med en grupp om tre lärare som undervisar i olika ämnen.

Nedan redogörs för de huvudsakliga utvecklingsområden som identifierades under utvärderingen samt en beskrivning av hur anordnaren under året arbetat med att utveckla verksamheten. Bilden av hur situationen ser ut i dagsläget i förhållande till dessa utvecklingsområden är den som skolledning och lärarna ger under intervjuerna.

Studiecentret lockar inte särskilt många elever

Från utvärderingsrapporten 2014:

Fler elever skulle kunna ta del av studiecentrets stödverksamhet. Flera i personalen menar att det är synd att fler elever inte tar tillfället i akt att komma till studiecentret när lärarna finns tillgängliga för individuellt stöd. Enheten skulle kunna jobba med andra strategier för att se till att elever som är i behov av stöd också tar del av det som erbjuds.

Nulägesbeskrivning:

Anordnarens studiecenter fungerar på samma sätt nu som för ett år sedan, vid tiden för utvärderingen. Varje lärare har en och halv timmes stödtid per vecka i studiecentret och de arbetar för att få eleverna att ta del av stödmöjligheterna. Biträdande rektor upplever att eleverna deltar i något högre utsträckning, medan lärarna beskriver att det fortfarande är "trögt".

Vissa undervisningsgrupper alltför stora

Från utvärderingsrapporten 2014:

Undervisningsgrupperna i svenska som andraspråk är förhållandevis stora. Enheten skulle behöva dela upp de stora grupperna i mindre grupper som då skulle kunna bli mer homogena sett till kunskapsnivå och möjligheter att tillgodogöra sig undervisningen. Med dagens relativt stora grupper är det svårt för läraren att uppmärksamma och följa alla elever. Vårt lektionsbesök vittnar om att eleverna i en och

samma grupp är på olika nivåer. I klassrummet delas därför eleverna ofta in i mindre grupper. En lärare kan emellertid inte vara på flera ställen i klassrummet samtidigt. En anledning till de förhållandevis stora grupperna och den tämligen stora variationen i kunskaper inom gruppen, vilket beror på att elever kommer in på kursen kontinuerligt från sfi.

Nulägesbeskrivning:

En lärare i svenska som andraspråk påpekar att undervisningsgrupperna i ämnet på grundläggande nivå fortfarande är förhållandevis stora. Läraren menar att det kan vara svårt att parallellt hantera flera mindre grupper, som en kursgrupp kan vara indelad i. För egen del känner sig dock läraren rutinerad och tycker att hon kan följa varje elevs utveckling genom att de träffas i klassrummet, i studiecentret och i skivrarverkstaden. Läraren menar också att en del arbete ägnas åt elevhantering. Att eleverna nu påbörjar svenska som andraspråk vid fasta tider, istället för kontinuerligt genom löpande antagning från sfi, har emellertid förbättrat situationen.

Personal och skolledning har nyligen inlett en diskussion om en förändring i upplägget av svenska som andraspråk på grundläggande nivå. Istället för en indelning i terminer ska kurser om tio veckor erbjudas. Eleverna ska dock kunna studera så länge de behöver får att nå kunskapskraven. Var tionde vecka startar kursen om från början (med samma innehåll och krav). Det innebär att nya elever tillkommer från sfi var tionde vecka. Undervisningsgrupperna kommer således att bli aningen heterogena, sett till elevernas kunskapsnivå och förutsättningar att tillgodogöra sig undervisningen. Dock ska två lärare dela på kursen (en heltidstjänst). Ambitionen är att eleverna kontinuerligt ska slussas vidare till svenska som andraspråk 1.

För att undvika att elever behöver introduceras till sina studier i befintliga grupper får nya elever istället sin allmänna introduktion i studiecentret.

Svenska som andraspråk erbjuds med vårdinriktning

Från utvärderingsrapporten 2014:

En del av eleverna som läser yrkesutbildningar har svårt att följa undervisningen på grund av språksvårigheter. Vårdlärarna menar att eleverna har svårt att förstå den bitvis avancerade terminologin i utbildningen och att de därför behöver stödåtgärder. Ett sätt skulle kunna vara att eleverna får studera svenska som andraspråk 1 parallellt med sina studier i vård- och omsorgsämnena. Även på yrkesförarutbildningarna har flera elever språkliga svårigheter som gör det svårt för dem att ta till sig utbildningen. Lärarna försöker efter bästa förmåga ge språkstöd, även om ingen av dem har formell andraspråkskompetens.

Nulägesbeskrivning:

För att försöka motverka de svårigheter som kan uppstå för elever som har språksvårigheter, har svenska som andraspråk med vårdprägel införts. Det innebär att anordnaren tidigt identifierar vilka elever som har för avsikt att läsa en vård- och omsorgsutbildning. Dessa elever erbjuds att läsa svenska som andraspråk med vårdinriktning på grundläggande nivå.

Från hösten 2015 införs språkstöd om 3,5 timmar i veckan på yrkesföreläringarna i Länna.

Eleverna räknar mest på egen hand i matematikundervisningen

Från utvärderingsrapporten 2014:

Matematikundervisningen sker i stort sett uteslutande i form individuell handledning och eget räknande. I matematik sker kontinuerlig antagning av elever, vilket kan ses som en av enhetens styrkor, eftersom det skapar kortare väntetid för elever som vill läsa grundläggande eller gymnasiala kurser inom matematik. Nackdelen är att det försvårar möjligheten att bedriva gemensam undervisning i ämnet. Såväl lärare som elever beskriver att alla elever befinner sig på olika nivåer i ämnet, även om de läser samma kurs. Undervisningen är därför upplagd som handledning där eleverna främst räknar på egen hand. Genomgångar av läraren sker endast i undantagsfall och gemensam problemlösning och gruppdiskussion äger sällan rum. Lärarna menar att eftersom eleverna arbetar med olika moment och innehåll blir gemensamma genomgångar inte meningsfulla att ha.

Då matematiklärarna för några år sedan frågade eleverna hur de önskade lägga upp matematikundervisningen visade det sig att eleverna var intresserade av mer gemensam undervisning. När det sedan genomfördes i praktiken fungerade det inte, just på grund av att alla elever befann sig på olika kunskapsnivåer. Måluppfyllelsen var lägre under perioden med gemensam undervisning i förhållande till dagens matematikhandledning.

Idag är matematikkurserna i praktiken detsamma som att bedriva distansstudier, men med regelbundna handledningstillfällen. Genom mer interaktion i klassrummet skulle eleverna på ett helt annat sätt kunna stimulera varandra i sitt lärande och hela lärsituationen skulle kunna bli mer dynamisk. En tydligare läraraktiv undervisning samt mer varierande arbetsätt och arbetsformer gör det också lättare att leva upp till intentionerna i kurs- och ämnesplanerna. Gemensam undervisning förutsätter dock att elevantalet är större än de få elever som idag studerar på de olika kurserna i matematik, menar anordnarens företrädare för matematikämnet.

Nulägesbeskrivning:

Skolledningen menar att det inte finns många andra sätt att lägga upp matematikundervisningen än genom individuell handledning. Eftersom det är små undervisningsgrupper inom varje kurs är det inte fruktbart att ha genomgångar och gemensam problemlösning. Undervisningen är istället individualiserad genom att varje elev räknar på egen hand och får personligt stöd av lärarna. Allmänna genomgångar sker när eleverna efterfrågar det. Samtliga kursmoment ligger dessutom som lektioner på lärplattformen Fronter för de elever som vill ha genomgångar.

Förändringar inom ekonomiassistentutbildningen för att tillmötesgå elevernas önskemål

Från utvärderingsrapporten 2014:

Eleverna anser att tempot är för högt på vissa kurser inom utbildningen till ekonomiassistent. Ibland hastar vissa lärare fram och stannar inte upp för att kontrollera om eleverna följer med. Trots att många elever tenderar att ha samma svårigheter, anser sig lärare inte hinna stanna upp vid dessa moment, enligt eleverna.

och

Alla elever tycker inte att återkopplingen är tillräckligt tydlig. Eleverna på ekonomiassistentutbildningen saknar bland annat motiveringar till de betyg de får på kurserna. De menar också att de skriftliga kommentarerna till olika bedömningsuppgifterna kunde vara mer utvecklande.

Nulägesbeskrivning:

En lärare, med ansvar för vissa kurser inom ekonomiassistentutbildningen, berättar att lärarna nu gör preliminära kursplaneringar som justeras under kursernas gång utifrån elevernas önskemål och hur de presterar. Läraren menar att pedagogerna stämmer av mer regelbundet och har genomgångar av resultat efter varje prov. Eleverna får stöttid i studiecentrat och tidpunkter för prov kan ändras som ett led i att bättre anpassa utbildningen efter elevernas behov.

Vad gäller återkopplingen kan en viss fördröjning fortfarande förekomma, menar läraren. Det gäller framförallt under vårterminerna då arbetsbördan är större för lärarna, med tyngre kurser och mer underlag att bedöma. Dock har inlämningsuppgifterna rekonstruerats för att underlätta lärarnas bedömning. Eleverna har också fått börja ägna sig åt kamratbedömning. Det nya sättet att arbeta inom utbildningarna till ekonomiassistent ska utvärderas efter våren 2015.

Den ämnesövergripande språkutbildningen erbjuds inte längre

Från utvärderingsrapporten 2014:

Eleverna som läser svenska som andraspråk på grundläggande nivå får en bred språkutbildning. Under utbildningens första termin ingår också biologi, samhällskunskap, kommunikation och uttal parallellt med kursen i svenska som andraspråk. Eleverna läser inte dessa ämnen som regelrätta kurser utan delar av dem ingår i "paketet" och det är betoning på de språkutvecklande aspekterna inom dessa ämnen. Eleverna beskriver att lärarna som undervisar i svenska som andraspråk är drivna och att det är mycket aktivitet på lektionerna, bland annat genom att eleverna i stor utsträckning får interagera verbalt.

Nulägesbeskrivning:

En del elever har upplevt att "språkpaketet" inte är en "riktig språkutbildning", vilket har märks genom att antalet sökanden har varit tämligen få. Av den anledningen erbjuds inte längre svenska som andraspråk i kombination med t.ex. biologi och samhällskunskap.

Lastbils- och bussförarutbildningarna använder inte Fronter

Från utvärderingsrapporten 2014:

Fronter används inte på lastbils- och bussförarutbildningarna. I stället för att kommunicera och delge material på lärplattformen används telefon och mail. Eleverna menar att en lärplattform skulle underlätta väsentligt för dem.

Nulägesbeskrivning:

Lärplattformen har inte börjat användas på lastbils- och bussförarutbildningarna. Den underentreprenör som genomför yrkesförarutbildningarna ska emellertid införa en egen rikstäckande lärplattform.

Flera åtgärder vidtagna för att förbättra distansutbildningen

Från utvärderingsrapporten 2014:

Distansstudier har relativt låg måluppfyllelse och hög avbrottsfrekvens. Hur man ska hantera distansstudier är något som diskuteras på enheten. Några lärare menar att eleverna ibland gör studieavbrott utan att höra av sig och sedan kan det vara omöjligt att nå dem. Enheten behöver därför ha ett bättre system för att hantera avbrotten. I jämförelse med Stockholms län och riket har enheten har

överlag en tämligen hög avbrottsfrekvens, enligt Skolverkets jämförelsetal 2012.

och

Alla elever som ska studera på distans måste först träffa en studie- och yrkesvägledare.

Nulägesbeskrivning:

Antalet studieavbrott på distansutbildningar är alltså förhållandevis högt. Att alla elever som ska studera på distans först måste träffa en studie- och yrkesvägledare för samtal, gäller fortfarande. Pedagogiska möten, som hålls varannan vecka, har fått en gemensam del och en del om cirka en timme som viks åt distanslärarna för att ta upp frågor som rör distansutbildningen. Lärarna har haft diskussioner om hur de kan hantera och arbeta med inskrivning och introduktion i distansutbildningarna. Lärarna menar att de tydligare har börjat betona vad som krävs av eleverna för att studera på distans. Några lärare har börjat med introduktionsträffar för distanselever, men menar att det är många elever som inte närvarar vid dessa tillfällen.

Därtill har mer pedagogiska frågor lyfts. Hur kan och bör stöd ges? Hur kan vi kommunicera och nå elever som är passiva i sina studier? Hur kan vi arbeta för att få distanseleverna att ta del av stödverksamheten i studiecentret? Det är exempel på några frågor som lärarna diskuterat.

Under en utbildningsvecka i juni ska fortbildning hållas i ett verktyg för virtuellt klassrum och därefter ska det användas på bred front i verksamheten. Några lärare har redan börjat använda verktyget för att upprätta bättre kontakt med distanseleverna och för att skapa en mer klassrumsliknande situation. Andra lärare menar att det har skett en allmän elevökning och att det därmed är svårt att ge distanseleverna stöd i utökad omfattning, samtidigt som lärarna också ägnar sig åt klassrumsundervisning.

Bättre förutsättningar för samarbete kring uppföljning och bedömning

Från utvärderingsrapporten 2014:

För de flesta ämnen saknas arbetslag. Arbetslag finns inom yrkesutbildningarna, men saknas i övrigt. Genom att ha arbetslag istället för informella ämnesgrupper skulle kvalitetsuppföljningen kunna involvera lärarna i större utsträckning.

Arbetslag eller andra formaliserade mötesforum skulle dessutom kunna vara ett sätt för de lärare som saknar ämneskollegor att ha utbyte med andra lärare. Några lärare säger sig sakna kollegor att bolla idéer med och att de får förlita sig på personliga kontakter för sådana ändamål.

och

Kvalitetsuppföljningen kan involvera hela personalen i större utsträckning. De pedagogiska mötena som hålls en gång i månaden ger utrymme att diskutera angelägna utvecklingsfrågor. Hela skolans personal skulle emellertid på ett mer systematiskt sätt kunna involveras i uppföljningen och analysen av resultat och utfall.

och

Samarbetet kring bedömning och betygssättning kan systematiseras mer. Det finns inget särskilt forum att diskutera sådana frågor, mer än de pedagogiska mötena, som också ska rymma många andra frågor. De två lärarna i matematik menar att de ibland kontrollerar varandras bedömningar, men att de i regel arbetar ensamma med bedömning och betygssättning. Detsamma uppger vårdlärarna, som trots att de delar arbetsrum och har en timmes schemalagd tid för bland annat diskutera betyg och bedömning, inte har tid att fördjupa sig i dylika frågor. Samarbetet sträcker sig mest till att diskutera och hantera enskilda elever och praktiska göromål, menar de.

Nulägesbeskrivning:

Sedan utvärderingen genomfördes har ytterligare två förstelärare tillkommit och antalet uppgår nu till tre. Förstelärarna har gjort en inventering av vad lärarna saknar i sitt yrkesutövande och utifrån kartläggningen har en utvecklingsplan tagits fram. Många av de frågor som lyfts upp av lärarna på de pedagogiska mötena har kretsat kring bedömning för likvärdighet, där de upplever att de finns ett behov av en tydligare samordning. Några lärare har deltagit i Skolverkets utbildningar om bedömning, vilka har uppskattats och erfarenheterna påstås ha spridit sig i organisationen.

De pedagogiska mötena varannan vecka - där sfi-lärare nu också deltar - drivs nu i större utsträckning av lärarna själva. En lärare anser att de pedagogiska mötena fyller en viktig funktion genom att frågor hanteras omedelbart och inte blir liggande. Förutom att en kontinuerlig dialog har uppstått kring frågor som rör betyg och bedömning, är distanspedagogik löpande på mötesagendan. Lärarna i vård- och omsorgutbildningar, som tidigare uppgav tidsbrist för möjligheterna att utveckla samarbete, har nu en och en halv timmes mötestid varje vecka för att fokusera pedagogiska frågor. Från och med hösten 2015 ska lärarna i de pedagogiska forumen arbeta mer med uppföljning och analys av resultat i relation till anordnarens verksamhetsplan och mål.

En annan typ av samarbete som stärkts är det mellan sfi-lärare och lärare i grundläggande svenska som andraspråk, menar lärare och skolledning. Syftet är att underlätta elevernas övergång från sfi till studier på grundläggande nivå. Som ett led i detta deltar lärare på grundläggande nivå i sfi-undervisningen och introducerar svenska som andraspråk som ett ämne. Konversationsgrupper där elever från sfi och svenska som andraspråk deltar, har skapats. Även i en skrifvarverkstad

deltar elever från båda skolformerna. Lärarna har därtill utvecklat rutiner för sambedömning. Lärarna delar varandras elevarbeten som fångar elevernas prestationer i förmågorna tala och skriva. Lärarna sambedömer också de nationella proven. Rektor uppmuntrar denna samverkan och har en önskan om en förstelärare som kan operera i gränslandet mellan sfi och grundläggande utbildning.

Rutiner för avbrottshantering har tagits fram

Från utvärderingsrapporten 2014:

Uppföljning av orsaker till avbrott kan utvecklas. Att ta kontakt med och följa upp elever samt anledningar till deras avbrott skulle kunna systematiseras bättre. Samtliga lärare bör följa upp och registrera anledningar på samma sätt, så att enheten tydligt kan utläsa om en del av avbrotten beror på faktorer som är möjliga att påverka.

Nulägesbeskrivning:

Andelen elever som minst når godkänt (betyg E) och andelen elever som gör studieavbrott har inte förändrats nämnvärt mellan utvärderingen 2014 och uppföljningen 2015. Anordnaren framhåller att avbrottsstatistiken är aningen missvisande eftersom elever som byter kurs också blir registrerade för studieavbrott. Andelen elever som lämnar skolan är därför mindre än vad statistiken anger.

I syfte att reducera antalet studieavbrott har en styrgrupp tillsatts. Eleverna tillfrågas om anledningar till studieavbrott, men mer än hälften av eleverna uppger ingen orsak. För att få en bild av eventuella orsaker till avbrott som anordnaren kan påverka - avbrottsorsaker relaterade till verksamheten och organisationen - kontaktar personal från receptionen därför eleverna på telefon. Eleverna tillfrågas då om anledningar till avbrott och de registreras och sorteras i nio olika avbrottskategorier. Insatsen ska utvärderas efter sommaren 2015.

Externt samarbete är svårt att etablera

Från utvärderingsrapporten 2014:

Enhetens externa samarbete kan stärkas.

I dagsläget finns inte särskilt mycket extern samverkan med lokalsamhället eller andra utbildningsanordnare. Samarbetet med andra Södertörnskommuner äger sällan rum och flera lärare tycker inte att de gemensamma mötena med företrädare för de andra kommunerna har hållit särskilt hög kvalitet. Det finns emellertid ett intresse bland lärarna för ett utökat pedagogiskt utbyte med andra lärare och de ser gärna att ett sådant samarbete utvecklas.

Nulägesbeskrivning:

Det finns ett gott samarbete, bland annat kring bedömning, mellan kommunerna i Södertörnsregionen på sfi-sidan, men är i övrigt inte särskilt vitalt. Det är det svårt att i en konkurrensutsatt situation etablera ett utvecklande samarbete med t.ex. andra utbildningsanordnare, menar rektor. Däremot har ett informellt samarbete med Tyresö gymnasium växt fram, framhåller några lärare. Det beror på att några lärare på C3L tidigare också haft tjänster som lärare i gymnasieskolan och att lärlingsutbildningarna på C3L bedrivs i samarbete med personal på Tyresö gymnasium, menar rektor.